1. AMAÇ

Kemoterapi ilaçlarının ekstravazasyonunun önlenmesi, erken fark edilmesi, ilaç türüne uygun müdahalenin geciktirilmeden yapılması ve kayıt altına alınmasıdır.

2. KAPSAM

Kemoterapi uygulanan tüm birimleri ve kemoterapi uygulayan tüm hekim ve hemşireleri kapsar.

3. SORUMLULAR

Kemoterapi Ünitesi Sorumlu Hekimi, İlgili Uzman Hekim, Kemoterapi Uygulayan Hemşireler, Kemoterapi Ünitesi Sorumlu Hemşiresi.

4. TANIMLAR

Ekstravazasyon: İlacın damar dışına, çevre dokuya sızmasıdır.

Vezikan: Ekstravazasyonda kabarcık, ülser ve doku nekrozuna yol açabilen ilaçtır.

İrritan: Ekstravazasyonda ağrı, yanma ve inflamasyona yol açan, genellikle nekroz yapmayan ilaçtır.

Ekstravazasyon kiti: Ekstravazasyon durumunda kullanılacak malzeme ve ilaçların bulunduğu, ünitede hazır tutulan settir.

5. UYGULAMA

5.1. Önleme

- Vezikan ve irritan ilaçlar **Vezikan ve İrritan Kemoterapi İlaçları Listesi**ne göre belirlenir; vezikan ilaçların etiketinde "VEZİKAN" uyarısı bulunur.
- Periferik damar yolu için el sırtı, bilek ve antekübital fossa gibi eklem bölgelerinden kaçınılır; ön kolda büyük ve elastik bir ven seçilir.
- Uygulamadan önce ve uygulama sırasında aralıklarla kan geri dönüşü ve infüzyon yeri kontrol edilir.
- Birden fazla vezikan ilaç verilecekse ilaçlar arasında serum fizyolojik ile set yıkanır.
- Vezikan ilaçların uzun süreli infüzyonu ve sık uygulama gereken durumlarda santral venöz kateter ya da port tercih edilir.
- Hasta, infüzyon yerinde ağrı, yanma, batma, şişlik ya da kızarıklık hissettiğinde hemen haber vermesi konusunda bilgilendirilir.

5.2. Belirtiler

İnfüzyon yerinde ağrı, yanma, batma; şişlik, kızarıklık, solukluk; infüzyon hızında azalma; kan geri dönüşünün olmaması ekstravazasyonu düşündürür. Belirtiler saatler ya da günler sonra da ortaya çıkabilir.

5.3. Genel Müdahale

- İnfüzyon hemen durdurulur; kanül/iğne **çıkarılmaz**.
- Set ayrılır, kanülden enjektörle kalan ilaç ve kan aspire edilmeye çalışılır.
- Hekime haber verilir.
- Kanül çıkarılır; bölgeye bası yapılmaz.
- Etkilenen alanın sınırları cilt kalemiyle işaretlenir, hastanın onayıyla fotoğraflanır.
- Ekstremite 48 saat süreyle yukarıda tutulur.
- İlaç türüne göre aşağıdaki özel müdahale hekim istemiyle uygulanır.
- Olay **Ekstravazasyon Bildirim ve İzlem Formu**na kaydedilir ve istenmeyen olay olarak bildirilir.

5.4. İlaç Türüne Göre Müdahale

İlaç grubu	Lokal uygulama	Antidot / ek tedavi (hekim istemiyle)

Antrasiklinler (doksorubisin, epirubisin, daunorubisin, idarubisin)	Soğuk uygulama (15-20 dakika, günde birkaç kez, ilk 24-48 saat)	Deksrazoksan (ilk 6 saat içinde başlanır; soğuk uygulama deksrazoksandan 15 dakika önce kesilir) ya da topikal DMSO
Vinka alkaloidleri (vinkristin, vinblastin, vinorelbin)	Sıcak uygulama (15-20 dakika, günde birkaç kez, ilk 24-48 saat)	Hiyalüronidaz (bölgeye subkutan)
Taksanlar (paklitaksel, dosetaksel)	Soğuk uygulama	Hiyalüronidaz (özellikle paklitaksel; kurum protokolüne göre)
Oksaliplatin	Sıcak uygulama (soğuk uygulama nörotoksisiteyi artırabileceğinden yapılmaz)	Hekim değerlendirmesine göre
Mitomisin C	Soğuk uygulama	Topikal DMSO
Mekloretamin	—	Sodyum tiyosülfat (bölgeye subkutan)
Diğer irritan ilaçlar	İlacın prospektüsüne göre soğuk ya da sıcak uygulama	Semptomatik tedavi

Antidot dozları ve uygulama şekli kurumun onaylı ilaç protokolleri ve ilacın güncel prospektüsüne göre belirlenir. Ekstravazasyon kitinde bulunacak ilaçlar ve miktarları kurumda tanımlanır.

5.5. İzlem

Bölge 24. saatte, 48. saatte, 1. haftada ve gerektiğinde daha sonra değerlendirilir. Ağrı, kızarıklık, şişlik, kabarcık, ülser ve hareket kısıtlılığı forma kaydedilir. Vezikan ilaç ekstravazasyonlarında, nekroz gelişmesi ya da belirtilerin gerilememesi durumunda plastik cerrahi konsültasyonu istenir.

5.6. Ekstravazasyon Kiti

Kitte asgari şunlar bulunur: steril eldiven, enjektörler (1, 5 ve 10 ml), steril gazlı bez, cilt kalemi, soğuk ve sıcak kompres, kurumda belirlenen antidotlar, ekstravazasyon prosedürü ve bildirim formu. Kit her kullanım sonrası ve ayda bir kontrol edilir.

6. İLGİLİ DOKÜMANLAR

- Vezikan ve İrritan Kemoterapi İlaçları Listesi
- Ekstravazasyon Bildirim ve İzlem Formu
- Kemoterapi Hizmetleri İşleyiş Prosedürü
- İstenmeyen Olay Bildirim Formu

Bu örnek doküman Prokalite tarafından hazırlanmıştır. Kurumunuzun yapısına, yürürlükteki mevzuata, Sağlık Bakanlığı rehberlerine ve güncel bilimsel kaynaklara göre uyarlanmalı; ilaç, doz ve süre bilgileri kurumun yetkili hekim ve eczacıları tarafından doğrulanmalıdır.